

Kavram Öğretimi

Kavram nedir ?

2

Kavram

- ▶ Kavramlar, **benzer ve/veya ortak özellikleri** olan nesne, olay, fikir ve davranışların oluşturduğu sınıflamaların soyut temsilcileridir.
- ▶ Kavramların gerçek hayatta tam karşılıkları yoktur, örnekleri vardır.
- ▶ **Eğitim açısından** kavram ise, **ortak tepkiye yol açan ilişkili uyaran takımıdır**.
- ▶ Kavramlar, insanların duygu, düşünce ve hareket bütünlüğü içinde edindikleri deneyimleri ile oluşurlar.

3 Kavram nedir ? (devam)

- Örneğin, geometrik şekillerden üçgeni ele alırsak, üçgen kavramına sahip olan kişi, üçgen şekillerini kare, dikdörtgen ve üçgenin dışındaki tüm geometrik şekillerden ayırır (**ayırt etme**).
- Diğerlerinin üçgen olmadıkları şeklinde tepki verir.
- Üçgen olanları aynı kategori içinde toplar ve üçgen olarak tepkide bulunur.

4 Kavram nedir ? (devam)

- Kavram sözcükten farklıdır.
- Kavrama sahip olan kişi nesnelere isimlendirmekten çok o nesne sınıfına özelliğini veren **soyut niteliklere tepkide bulunur.**
- **Sözcüğün öğrenilmiş olması kavramın öğrenildiği anlamına gelmez.**

Kavram nedir ? (devam)

- ▶ Kavramlar çevremizdeki nesne, fikir ya da olayları **gruplamamızı** sağlar.
- ▶ Çevremizde temel özellikleri bakımından benzer; ancak, ayrıntıları farklı nesne ve olaylar bulunmaktadır. Kavramlar bizi ayrıntılardan kurtararak çevremizdeki olay ve nesnelere daha **kolay tanımamızı ve anlamamızı** sağlar.
- ▶ Kavramlar, benzer ve/veya ortak özellikleri olan nesne, olay, fikir ve davranışlara **benzer tepki vermemizi** sağlar.

Kavram Çeşitleri

6

- Kavramlar genel olarak **somut ve soyut kavramlar** olarak iki gruba ayrılırlar.
- ***Duyu organları ile algılanabilen kavramlar somut kavramlar** kategorisinde yer almaktadır (örn: sebzeler, sayılar, kediler vb).
- ***Duyu organları ile algılanamayan**, kişiden kişiye görelî olabilen kavramlar ise **soyut kavramlardır** (örn: sıfat, zamir, demokrasi, sevgi vb).

Kavram Çeşitleri

- Soyut ve Somut kavramlar
- Nesnel ve İlişkisel kavramlar (ağaç, canlı/kuvvet, özkütle)
- Üst, Alt ve Bağlantılı kavramlar (canlı, bitki, ağaç, sedir...)
- Kendiliğinden ve Kendiliğinden Olmayan kavramlar (cıkçık, kuş)
- Günlük ve Bilimsel kavramlar (sıcak, ısı)

Kavram Çeşitleri (devam)

- Somut kavramların öğrenilmesi, olumlu ve olumsuz örneklerinin daha belirgin olması nedeniyle daha kolaydır.
- **Somut kavramlar, soyut kavramların öğrenilmesinde önkoşuldur.**

Soyut ve somut kavramları da içeren Kavram Çeşitleri.....

► Yer Bildiren Kavramlar (Konum Kavramları):

Üstünde-altında,
arasında,
içinde-dışında,
sağında-solunda,
önünde-arkasında,
yanında,
yakında-uzakta,
ilk-son

► .

► Zıtlık Bildiren Kavramlar:

Sıcak-soğuk,
açık-kapalı,
temiz-kirli,
yumuşak-sert gibi.

► **Miktar Kavramları:**

Az-çok,
ağır-hafif,
dolu-boş,
bütün-yarım-çeyrek

► **Niteleme Kavramları:**

Uzun-kısa,
kalın-ince,
büyük-küçük gibi.

► Karşılaştırmalı Kavramlar:

Daha geniş,
daha büyük,
daha ağır gibi

► En Üst Dereceyi Bildiren Kavramlar:

En geniş,
en büyük,
en ağır gibi.

► Eylem Bildiren Kavramlar:

13

koş,

Al- ver,

Doldur- boşalt,

getir,

at, fırlat, vur,

yerleştir,

kes, yırt,

atla,

oyna,

bırak,

kalk, otur,

git, yürü, dur

► **Renk Kavramları:**

Kırmızı,

sarı,

mavi,

yeşil,

siyah,

beyaz,

kahverengi

► **Ad Bildiren Kavramlar:**

(a) Genel Kavramlar: Yiyecek, içecek, giyecek, bitkiler, hayvanlar, oyuncak, mobilya, geometrik Őekiller, gibi.

(b) Belirgin Kavramlar: Et, portakal, araba, erkek, sandalye, masa, gömlek, daire, gibi.

(c) En Belirgin: Selpak, Hürriyet, TofaŐ gibi.

Soyut ve somut kavramları da içeren

16

Kavram Çeşitleri.....

- “Yer bildiren, zıtlık bildiren, miktar kavramları, niteleme kavramları, karşılaştırmalı kavramlar, eylem bildiren kavramlar, en üst dereceyi bildiren kavramlar, renk kavramları” **varlıkları niteleyen** kavramlardır.
- **Bu kavramların öğretiminde** “Bu varlığı niteleyen nedir?” Öğretim formatı kullanılır.

- **Ad bildiren kavramlar/Varlıklara ilişkin kavramların** öğretimi için izlenen öğretim formatı ise “Bu ...dır” “Şimdi sen söyle bu nedir?” “Bu bir ...dır” biçimindedir.
- Varlığın ne olduğunu göstermeyi ve söylemeyi/isimlendirmeyi gerektirir.

KAVRAM ÖĞRETİMİ

18

Varlıklara
İlişkin
Kavramlar

Varlıkları
Niteleyen
Kavramlar

Kavram
Öğretimi

Özel Gereksinimli Çocuklar ve Kavram Öğrenme

- Özel gereksinimli çocuklar, normal gelişim gösteren çocukların aile ve arkadaş ortamlarında doğal süreç içinde kendiliklerinden edindikleri kavramları **sistematik bir öğretim** sürecinden geçmeksizin öğrenememektedirler.

Kavramın Özellikleri

- ▶ Kavramlar, dünyadaki gerçek obje ve olayların deneyimlere dayalı olarak **algılanabilen** özellikleri kadar tanımlanabilmektedirler.
- ▶ Bir obje (nesne), durum, olay, ya da kişi hakkında deneyimimiz yoksa ya da sınırlı ise algılamamız da bu **deneyimlerimize bağlı** olarak sınırlı olacaktır.
- ▶ Bu nedenle de nesne, durum, olay ya da kişilerin algılanan özellikleri bireyden bireye değişiklik gösterecektir.
- ▶ Kavramlar nesne, durum, olay ya da kişilerin hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluşurlar.
- ▶ Kavramların bazı özellikleri, bazen birden fazla kavramın üyesi olabilirler.

21 Kavramın Özellikleri.....

- Kavramlar **çok boyutlu**dur.
- Kavramlar kendi içlerinde, özelliklerine uygun belli ölçütlere göre **gruplanabilirler**.
- Kavramların özellikleri de kendi içlerinde de birer kavramdır.
- Nitelikler arasındaki ilişkiyi ve onların işlevini belirleyen kurallar, kavramı tanımlamaktadır.
- Kavramların **ilişkili ve ilişkisiz nitelikleri** bulunmaktadır.
- Kavramın aşamalı **sınıflandırılması (Taksonomi)** kavramın yapısına ilişkin özelliktir.

Kavram Öğretimi

22

- Kavramların öğrenilmesinde bir sıra bulunmaktadır. Bu sıra hem **yatay** hem de **dikey** olabilmektedir.
- **Dikey sıra** farklı kavramların içindeki sırayı, **yatay sıra** ise aynı kavramın içinde yer alan alt kavramların kendi içindeki sırasını göstermektedir.
- Örneğin çocuklar renkleri şekillerden önce öğrenmektedirler. Bu sıra dikeydir.
- Ancak renklerde kendi içinde bir sıraya sahiptir. Çocuklar önce kırmızıyı, sonra sarıyı daha sonra maviyi ve yeşili öğrenir. Bu da yatay sıradır.

Kavram Öğretimi

23

- Zihinsel becerilerin en basitten en karmaşığa doğru sıralanmasına **taksonomi** denilmektedir (Örn: Hayvan- evcil hayvan-köpek).
- Taksonomi aşamalı sınıflama sistemidir.
- Taksonominin üst sıralarındaki davranışlar, bunlar için önkoşul niteliğindeki alt düzey davranışlardan daha karmaşık olup, herhangi bir düzeydeki davranışın kazanılması bir alt düzeydeki davranışın kazanılmasına bağlı bulunmaktadır.

Kavram Öğretimi

24

- Kavram analizi, bir kavramı öğretilebilecek en küçük birimlerine ayırma işlemidir.
- Kavramlar zihinsel becerilerdir. Bu zihinsel beceriler birbirinin üzerine inşa edilerek öğrenilir.
- Dolayısıyla çocuk öncelikli basamakları öğrenerek bir üst basamağı öğrenmek için hazır olur.
- Fakat öncelik teşkil eden basamak öğrenilmezse çocuk bir üst basamağı öğrenemez.
- Bu nedenle kavram analizini diğer bir deyişle kavram öğrenmeyi etkileyen etmenlerin bilinmesi gerekmektedir.